

Leverans av små mängder honung och andra biodlingsprodukter

Stödjande instruktion för kommuner och länsstyrelser

Här beskriver vi vad som gäller för biodlare som levererar små mängder honung och andra primärprodukter från biodlingen direkt till konsumenter. De behöver till exempel inte vara registrerade hos kommunen.

Undantag vid leverans av små mängder honung

Verksamheter som levererar små mängder honung och andra primärprodukter från biodlingen direkt till konsumenter behöver inte vara registrerade hos den kommunala kontrollmyndigheten. Deras verksamhet kontrolleras istället av länsstyrelsen, förutsatt att verksamheten uppfyller definitionen för ett livsmedelsföretag.

Detta beror på några undantag som finns i livsmedelslagstiftningen som beskrivs närmare nedan. När livsmedelsföretag i primärproduktionen levererar, skänker bort, överlåter eller säljer små mängder honung eller andra biodlingsprodukter

- direkt till konsument, eller
- till lokala detaljhandelsanläggningar (till exempel livsmedelsbutiker, marknadsstånd, mobila anläggningar eller restauranger) som levererar direkt till konsument,

omfattas de inte av förordningarna (EG) nr 852/2004 och 853/2004. Se artikel 1.2.c i förordning (EG) nr 852/2004 och artikel 1.3.c i förordning (EG) nr 853/2004. Varje EU-land ska istället utarbeta egna nationella regler för sådana leveranser. Se LIVSFS 2005:20.

Leverans av honung direkt till konsumenter eller till en lokal detaljhandelsanläggning är inte en del av primärproduktionen. Därför är det alltid den kommunala kontrollmyndighetens ansvar att pröva frågor om registrering av dessa verksamheter. Se 23 § livsmedelsförordningen (2006:813).

En primärproducent som uteslutande levererar (serverar, säljer eller skänker bort) små mängder egenproducerade primärprodukter från biodlingen enligt ovan behöver inte registreras som en särskild livsmedelsanläggning i ledet efter primärproduktionen. Detta eftersom verksamheten omfattas av undantagen i EU-förordningarna.

Det är länsstyrelsen som ansvarar för kontrollen av primärproducenter av livsmedel. Se 23 § 9 p. och 25 § livsmedelsförordningen (2006:813). Det innebär att länsstyrelsen även ansvarar för att kontrollera att en primärproducent lever upp till kraven och omfattas av undantagen i lagstiftningen också när producenten levererar sina produkter direkt till konsumenter eller till lokala detaljhandelsanläggningar som levererar direkt till konsumenter.

Observera att en primärproducent som levererar små mängder av flera olika sorters primärprodukter kan betraktas som ett livsmedelsföretag i ledet efter primärproduktionen om den sammantagna verksamhetens omfattning, art och komplexitet uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag. Det gäller till exempel vid försäljning av flera olika primärprodukter i exempelvis en gårdsbutik, tillfällig anläggning som har en fast uppställningsplats under en avgränsad period eller i ett mobilt stånd på en marknadsplats. Anläggningen ska då vara registrerad hos den kommunala kontrollmyndigheten. Sådana verksamheter ska uppfylla samtliga relevanta regler i hygienförordningarna och omfattas inte av undantagen.

Exempel 1

En biodlare, som är registrerad hos länsstyrelsen som ett livsmedelsföretag med primärproduktion, säljer egenproducerad honung på olika marknadsplatser varje sommar. Den totala kvantiteten som varje år säljs på marknadsplatser är mindre än "små mängder" enligt nedan. Eftersom gränsen för "små mängder" inte överskrids kan verksamheten bedrivas utan att den behöver vara registrerad hos kommunen.

Länsstyrelsen, som ansvarar för kontroll av primärproducenter, ansvarar också för att kontrollera försäljning av honung på marknadsplatserna. Länsstyrelsen kontrollerar att biodlaren följer alla bestämmelser, till exempel om märkning av honungen.

Exempel 2

En primärproducent som är registrerad hos länsstyrelsen säljer "små mängder" egenproducerad honung och ett antal andra egenproducerade primärprodukter till exempel grönsaker på den lokala torgmarknaden.

Den totala kvantiteten honung är mindre än "små mängder" enligt nedan. Kommunen gör ändå bedömningen att den sammantagna verksamheten (torgförsäljningen) har en sådan organisation och kontinuitet att anläggningen ska vara registrerad hos kommunen. Företagaren ska därmed följa alla relevanta bestämmelser i EU-lagstiftningen och i nationell lagstiftning.

Länsstyrelsen ansvarar för kontroll av primärproducenten och primärproduktionen, det vill säga biodlingen, medan kommunen ansvarar för kontroll i samband med torgförsäljningen.

Vad innebär leveranser av små mängder honung?

Begreppet "leverans av små mängder" är tillräckligt brett för att gälla bland annat primärproducenter, i det här fallet biodlare, som säljer egenproducerade primärprodukter som honung, grönsaker, frukt och liknande

- direkt till konsumenter vid gårdsförsäljning, eller
- på en lokal marknad, eller
- till lokala detaljhandlare för direkt försäljning till konsumenter och/eller till lokala restauranger.

Se kommissionens vägledning till förordning (EG) nr 852/2004.

Medlemsstaterna ska närmare definiera begreppet "små mängder" med hänsyn till de lokala förhållandena och i sin nationella lagstiftning fastställa de regler som krävs, så att livsmedelssäkerheten garanteras (riskbaserat tillvägagångssätt). Se artikel 1.3 i förordning (EG) nr 852/2004 och kommissionens vägledning till förordning (EG) nr 852/2004.) Vad leverans av små mängder honung innebär, förklaras i 49-51 §§ LIVSFS 2005:20. Här nedan förklarar vi reglerna.

Allmän beskrivning av leveranser av små mängder primärprodukter

Beroende på verksamhetens art och hur stor den är finns flera olika situationer då undantagen om producenters direkta leveranser av små mängder primärprodukter kan gälla. Exempel på sådana verksamheter är:

- Ett litet livsmedelsföretag i primärproduktionen som enbart levererar en typ av egenproducerad primärprodukt i små mängder, till exempel från biodling.
- Ett litet livsmedelsföretag i primärproduktionen som levererar små mängder egenproducerade primärprodukter av olika slag, till exempel honung, ägg, potatis, frukt eller grönsaker.
- En större primärproduktionsanläggning med ett litet sidoflöde av små mängder egenproducerade primärprodukter, till exempel en biodling där honungen slungas och tappas på burk i anslutning till biodlingen. Merparten av honungen levereras till en grossist men ett sidoflöde av små mängder honung säljs på gården direkt till konsumenter och till butiker i närområdet.

Vad är lokala detaljhandelsanläggningar?

Ordet "lokal" i lokala detaljhandelsanläggningar kan tolkas på olika nivåer. Exempel på möjliga tolkningar är primärproduktionsplatsen, hemkommunen och angränsande kommuner eller länet/regionen.

Vid producenters direkta leveranser av honung och andra produkter från biodlingen har Livsmedelsverket fastställt att "lokal" detaljhandelsanläggning är en detaljist, restaurang eller gårdsbutik, som ligger i det län där primärproduktionsanläggningen är belägen och i angränsande län. Se 51 § LIVSFS 2005:20.

Biodlares leveranser av små mängder honung

Honung och andra primärprodukter från biodlingen kan levereras (säljas, ges bort med mera) på olika sätt. Beroende på hur produkterna levereras och i vilka mängder det sker ställs olika krav på verksamheten.

Honungsproduktion och konsumtion i det egna hushållet

Tillverkning av honung och andra produkter från biodlingen som konsumeras inom det egna hushållet omfattas inte av livsmedelslagstiftningen.

Biodlares leveranser av "små mängder" honung

En biodlare räknas som privatperson när hen enbart levererar små mängder av honung – uppsamlad, slungad, tappad och förpackad i konsumentförpackning – och andra primärprodukter från den egna biodlingen direkt till konsumenter eller till lokala butiker. Restauranger som levererar direkt till konsumenter kan göra detta som livsmedelsföretagare inom primärproduktionen.

Vad är "små mängder" honung?

Nedan presenteras vad som gäller som övre gräns för leveranser av små mängder honung och andra primärprodukter från biodlingen.

Små mängder

Med små mängder avses en genomsnittlig årsvolym på 1 000 kg honung och andra primärprodukter från den egna biodlingen. Se 50 § LIVSFS 2005:20.

När Livsmedelsverket föreslog och beslutade om denna gräns tog vi hänsyn till de livsmedelsburna risker som förknippas med honung och den riskvärdering av honung som beskrivs i prioritetsmodulen i vägledningen om klassning av livsmedelsföretag och foderföretag inom primärproduktionen, prioritering och urval av kontrollobjekt.

Hänsyn har också tagits till att det finns etablerade kvalitetssäkringssystem inom branschen som bidrar till produktion av säkra livsmedel.

Klassning av livsmedelsföretag och foderföretag inom primärproduktionen, prioritering och urval av kontrollobjekt

Biodlares tillverkning av honung beror på säsong och klimatiska förhållanden. Honungsproduktionen varierar därför från år till år och mellan olika delar av landet. Den genomsnittliga årssköörden per bisamhälle uppskattas till cirka 30 kilo per samhälle enligt Jordbruksverkets rapport "Biodlingsnäringens förutsättningar", rapport 2001:2.

Producenters direkta leveranser av små mängder primärprodukter

Här finner du vägledning om producenters direkta leveranser av små mängder honung och om livsmedelsföretagares mottagande av små mängder honung.

Hygienkrav vid leveranser av små mängder primärprodukter från biodlingen

De små mängder honung och andra primärprodukter som omfattas av undantagen i EU-förordningarna och 49–52 §§ LIVSFS 2005:20 får endast komma från producentens egen biodling.

Vid leveranser av små mängder honung och andra primärprodukter från den egna biodlingen direkt till konsumenter eller till lokala detaljhandelsanläggningar som levererar direkt till konsumenter ska de allmänna hygienreglerna (del A) för primärproduktion i bilaga I till förordning (EG) nr 852/2004 vara uppfyllda. Se 49 § LIVSFS 2005:20.

Producenter som i egenskap av privatpersoner levererar små mängder honung eller andra produkter från biodlingen som är förpackade i konsumentförpackning omfattas inte av de generella märkningsbestämmelserna i förordning (EU) nr 1169/2011 eftersom dessa endast gäller livsmedelsföretagare. De särskilda bestämmelserna om märkning av honung enligt LIVSFS 2003:10 gäller dock alla som förpackar biprodukter och måste därför följas.

Märkning av honung

Dokumentation

Biodlare som levererar små mängder primärprodukter enligt ovan bör vid behov och på begäran av kontrollmyndigheten kunna redovisa att den genomsnittliga totala årliga leveransen understiger små mängder. Se 52 § LIVSFS 2005:20.

Syftet med sådan dokumentation är bland annat att myndigheterna ska kunna kontrollera att biodlarens leveranser håller sig under nivån för små mängder och därmed omfattas av undantagen i lagstiftningen. Det ökar även kontrollmyndigheternas möjligheter att göra likvärdiga bedömningar vid beslut om eventuell registrering. Att inte låta registrera en verksamhet som ska vara registrerad kan leda till att verksamheten helt eller tillfälligt måste upphöra.

Livsmedelsanläggning som tar emot små mängder primärprodukter

En detaljhandelsanläggning eller livsmedelsanläggning i ledet efter primärproduktionen som tar emot små mängder primärprodukt, till exempel en uppsamlingsplats, lokalrestaurang eller lokal butik, är skyldig att som ett led i sin egen kontroll identifiera de faror som kan uppstå och som måste förebyggas, elimineras eller reduceras till en acceptabel nivå. Se artikel 5 i förordning (EG) nr 852/2004.

Den personal som hanterar primärprodukten bör vara väl informerad om vilka faror och risker som är förenade med primärprodukten. Leveransen måste dessutom omfattas av företagarens rutiner för spårbarhet. Se artikel 18 i förordning (EG) nr 178/2002.

Det är inget som hindrar att livsmedelsföretagare i ledet efter primärproduktionen tar emot primärprodukter från flera olika biodlare, där var och en endast levererar små mängder.

Från en detaljhandelsanläggning kan leverans ske direkt till konsumenter och, under förutsättning att leveransen är marginell, av lokal karaktär och begränsad, även till andra detaljhandelsanläggningar.

Det är den som sätter honungen på marknaden, i detta fall detaljisten, som ytterst är ansvarig att honungen är märkt korrekt enligt både de generella och specifika märkningskraven. Det bör understrykas att undantaget för märkning enligt de generella märkningsbestämmelserna bara är förbehållet biodlaren i egenskap av privatperson, det vill säga om verksamheten inte kan betraktas som ett livsmedelsföretag, medan den som säljer honungen vidare i egenskap som livsmedelsföretagare inte har samma undantag.

I praktiken är det därför vanligt att en detaljist kräver av privatpersoner som vill sälja honung att märkningen uppfyller samtliga märkningskrav.

Senast uppdaterad 17 oktober 2018 Ansvarig grupp LK_Team Livsmedelshygien